

Wat is een Bonsai?

Veel mensen staan in bewondering voor de kunstig gesnoeide, verweerde boompjes in een pot, die ze zo vaak zien op prachtige kleurenfoto's in boeken en tijdschriften.

Zelden krijgen ze een echt exemplaar te zien en eerlijk gezegd, welke trotse bezitter van een honderd of meer jaren oud levend boompje met een onbepaalbare financiële en emotionele waarde zal het risico nemen zijn pronkstuk te laten "bekijken". Teveel mensen kijken immers meer met de vingers dan met de ogen.

Jammer genoeg wordt veel afval als bonsai verkocht.

Weinig mensen weten dat zo'n **bonsai een doodgewone boom** is, maar dan wel een die decennia lang getraind is en dagelijks verzorgd. Hij is het resultaat van generaties durend geduld, volgehouden inspanning en ...geluk.

Zowel geluk omdat de plant niettegenstaande alles in leven is gebleven als geluk om de eer die het biedt het levenswerk van zijn voorganger te mogen verderzetten.

Dat de bonsai-cultuur vooral in Japan hoog scoorde is zeker geen toeval. Het bewijst enkel de stelling dat de Japanners reeds lang de kunst van het imiteren verstaan en zich eerst succesvol oefenden met bonsais alvorens zich op auto's, televisies, chips en computers te storten.

Toen het boeddhisme opgang maakte in China beleden de monniken meteen ook de volstrekte eerbied voor het leven. Elk leven in nood probeerden zij te redden en een verdrukte, verminkte, stervende boom is ook een levend wezen dat meedogen en redding verdient. Dit kan men soms door hem mee te nemen en hem in een pot te zetten om hem te verzorgen: de boom in een pot. De "bonsai" was geboren. Bonsai betekent immers "boom in een pot", wij zouden zeggen "containerplant"; de Amerikanen hebben de idee overgehouden van hun bezetting van Japan.

Elke bijzondere vorm van de boom getuigt van een bepaalde levensgeschiedenis met al het wel en wee, de grote en kleine gebeurtenissen die het hebben veroorzaakt. Het is een open boek, dat vraagt om begrip en bezinning. Daarom is het scheppen van en bonsai ook veel nadenken en een beetje mediteren.

In de Oosterse denktrant krijgt elk van de vormen, die het noodlot heeft gevormd een symbolische naam die een diepere waarheid verbergt (bijvoorbeeld de waterval of cascade, gejaagd door de wind). Filosofische stof is er genoeg dus.

In het krap behuisde Japan met zijn strakke ideologie was de bonsai uitermate welkom, zeker bij de edelen en de "snobs". Lange tijd was hij trouwens enkel toegelaten in paleizen en tempels.

Langzamerhand kreeg echter ook het "gewone volk" de smaak en de know-how van de bonsai te pakken.

In onze haastige, moderne tijden blijft het scheppen van een bonsai nog steeds een eerbare bezigheid. Het is misschien jammer dat geduld en toewijding steeds meer moeten wijken voor technieken en de drang om zo snel mogelijk en (ver)oude(rde) bonsai te "maken".

Door het werken met die, voor sommigen gefolterde, boompjes, komt voor velen met de jaren samen met geduld en medeleven ook het inzicht in de wordingsgeschiedenis van hun bonsais en hun eigen evolutie. Men leert dat de zaken niet mogen gebruskeerd worden, dat het afsnoeien van een takje onherstelbare schade kan veroorzaken, dat radicaal snoeien toch noodzakelijk is.

De filosofische vraag van de bonsai is die van de kip en het ei: leidt de kunst van de bonsai naar hogere zelfkennis of leidt hogere zelfkennis naar de bonsai-kunst?

We vermoeden dat beide theses juist zijn.